

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE**

**ASOCIAȚIONISMUL CULTURAL LA MAGHIARII
DIN TRANSILVANIA ÎNTRE 1990 – 2008**
(rezumatul tezei de doctorat)

Conducător științific:

Prof. dr. Csucsuja István

Doctorand:

Gébel (Györgyjakab) Timea-Rita

Cluj - Napoca

2011

Cuprins

I. Introducere.....	6
II. Termeni cheie.....	12
2.1 Societatea civilă.....	12
2.2 Asociația.....	19
2.3 Organizațiile nonguvernamentale.....	20
2.4 Fundația.....	25
2.5 Filantropia.....	27
2.6 Voluntariatul.....	28
2.7 Dreptul la libera asociere.....	29
III. Societatea civilă în Europa Centrală și de Est după 1990.....	31
IV. Societatea civilă din România după 1990.....	40
4.1 Evoluția cantitativă și tipurile organizațiilor.....	47
4.2 Dimensiunea teritorială a organizațiilor societății civile.....	50
4.3 Domeniile de activitate al organizațiilor.....	53
4.4 Resursele umane ale societății civile și dimensiunile participării cetățenești.....	58
4.5 Resursele financiare ale societății civile și legislația referitoare la finanțare.....	66
4.6 Mediul extern al activității și funcționării societății civile.....	77
4.7 Cadrul juridic al desfășurării organizațiilor neguvernamentale din România în perioada 1990 – 2008.....	85
4.7.1 Legislația sectorului nonprofit din România între 1990-2000.....	86
4.7.2 Modernizarea cadrului legal al ONG-urilor.....	91
4.7.3 Reglementările Uniunii Europene privind organizațiilor civile.....	104
4.8 Relațiile interne și externe ale organizațiilor civile.....	110
4.9 Organizarea internă a societății civile.....	119
4.10 Valorile practicate și promovate în arena societății civile.....	124
4.11 Impactul activităților desfășurate de către actorii societății civile.....	135
V. Tradiție. Curente și grupările culturale maghiare din Transilvania în secolul al XX- lea.....	146
5.1 Perioada interbelică.....	146

5.2 Perioada de după cel de al doilea război mondial	155
VI. Continuitate. Dimensiunile noi ale asociaționismului cultural la maghiarii din Transilvania între 1990-2008.....	165
6.1 Cadru general: viața culturală maghiară transilvăneană.....	165
6.2. Societatea civilă minoritară.....	169
6.3 Evoluția cantitativă și distribuția asociațiilor culturale maghiare din Transilvania	174
6.4 Domeniile de activitate ale asociațiilor și rolul acestora.....	181
6.5 Autoorganizarea organizațiilor	185
6.6 Societatea civilă maghiară on-line.....	194
6.7 Studii de caz.....	197
6.7.1 Asociații cu tradiție.....	197
6.7.2 Uniunea Cercetașilor Maghiari din România (Romániai Magyar Cserkészsövetség - RMCSSZ).....	202
6.7.3 Asociația „Szülőföldünkért” – munca culturală în „diasporă”	212
6.7.4 Casa Teleki – ce înseamnă un centru cultural pentru o comunitate.....	220
VII. Concluzii	229
VIII. Catalogul asociațiilor culturale maghiare din Transilvania.....	233
IX. Bibliografie.....	266
X. Anexe.....	278
10.1 The International Classification of Nonprofit Organizations (ICNPO)	278
10.2 Civil Society Ratings.....	285
10.3 Organizații neguvernamentale recunoscute ca fiind de utilitate publică (2000- 2008).....	287
10.4 NGONews 1997.....	291

Cuvinte cheie:

asociaționism, organizații neguvernamentale, minoritate maghiară, Transilvania, asociație culturală, societate civilă

Rezumatul tezei de doctorat

Teza de doctorat – *Asociaționismul cultural la maghiarii din Transilvania între 1990-2008*.– își propune parcurgerea unui segment din cercetarea axată pe problematica asociațiilor culturale maghiare din Transilvania, ceea ce se încadrează într-una mai largă, cea a societății civile din România.

Alegerea acestei teme interdisciplinare se bazează pe faptul că, în viața minorității maghiare din Transilvania, asociațiile, la fel ca și majoritatea organizațiilor fondate din inițiativă civică, locale și regionale, pe zi ce trece, devin factorul de bază al manifestării activității societății civile, ele modelând atât viața științifică, cât și cea culturală. La aceasta se adaugă realitatea că, în viața societății europene îndeplinesc un rol din ce în ce mai important organizațiile independente, neguvernamentale.

În ce privește motivația de ordin subiectiv pentru alegerea temei, considerațiile despre organizarea și funcționarea organizațiilor societății civile sunt văzute nu numai de pe paginile literaturii de specialitate, ci și din interiorul celei mai mari organizații neguvernamentale maghiare de tineret din țară, cea a Uniunii Cercetașilor Maghiari din România. Întrucât sunt membru și lider al Uniunii, ajutând în conducerea centrală a acesteia în calitate de comisar internațional. Experiența de 14 ani în cadrul acesteia fără îndoială îți acordă o mai bună înțelegere a temei asociaționismului în general și a celui cultural maghiare din Transilvania în special din perioada cercetată.

Scopul lucrării este pe de o parte sintetizarea cercetărilor referitoare la societatea civilă din România între 1990-2008, căutând crearea unei imagini de ansamblu asupra acesteia, pe de altă parte sintetizarea cercetărilor referitoare la societatea civilă maghiară din Transilvania, între-un fel și prin traducerea acestora – majoritatea fiind scrise în limba maghiară – sunt făcute accesibile și publicului român, introducând în circuitul științific. Pe lângă aplicarea metodei cantitative (folosind statistici și baze de date naționale și

internaționale), am încercat realizarea și unei analize calitative pe un segment mai restrâns al sferei civile maghiare, cel al asociațiilor culturale maghiare din Transilvania, prin studii de caz și interviuri.

Societate civilă este un concept cu variate nuanțe și interpretări, folosit din antichitate până în zilele noastre în diferite modalități și forme, la care s-au adăugat și de care s-au înlăturat caracteristici după „moda vremii”. Însușind teoriile existente, termenul de societate civilă, în utilizarea lui contemporană, definește „un ansamblu complex de organizații independente de guvernământ sau de stat care exprimă pluralitatea preferințelor valorice și a identităților culturale dintr-o societate. Societatea civilă este aceea parte a societății în care organizarea este voluntară, spontană, independentă financiar și autonomă în raport cu statul, întemeiată pe o lege sau pe un set de reguli unanim acceptată.”¹ Cu alte cuvinte este o noțiune care descrie forme asociative de tip apolitic și care nu sunt părți ale unei instituții fundamentale ale statului sau ale sectorului de afaceri. Societatea civilă este formată din cetățeni, asociați sub diferite forme, care au aceleași interese și care își dedică timpul, cunoștințele și experiența pentru a-și promova și apăra drepturile și interesele.

Organizațiile societății civile reprezintă o multitudine de centre de putere, un sistem al puterilor nonstatale. Aceste forme de asociere realizate pe plan național sau local, având obiective politice, profesionale, culturale, religioase, morale, reprezintă nu numai un cadru de manifestare a drepturilor indivizilor, a minorităților, ci și o contrapondere în raport cu forța statului sau diversele combinații de interese ale instituțiilor politice oficiale (societatea politică).

Pornind de la această clarificare a termenului de societate civilă, vom urmări punctele majore ale dezvoltării societății civile în România după anul 1990. Analizând societatea civilă din România în general și societatea civilă maghiară prin asociațiile culturale, în particular, a dus la identificarea punctelor tari și slabe ale acestora. Din 1989, societatea civilă din țară a dezvoltat o serie de caracteristici pozitive. Unul dintre principalele puncte tari ale societății civile este dat de dezvoltarea formală a sectorului. Evoluția constantă a numărului de organizații (numărul asociațiilor – fiind și cea mai răspândită formă de organizare – înregistrat a crescut de la 36997 în 2008 la 46112 în aprilie 2010, iar numărul

¹ *Vocabularul pentru societăți plurale (A plurális társadalmak szótára)*, coordonator Gabriel Colțescu, ediție bilingvă, Editura Polirom, Iași, 2005, p. 228.

fundațiilor de la 16181 în 2008 la 16956 în aprilie 2010), în toate domeniile, chiar dacă un număr semnificativ nu sunt active sau sunt active sporadic, indică existența unor resurse importante care pot fi mobilizate de acest al treilea sector.

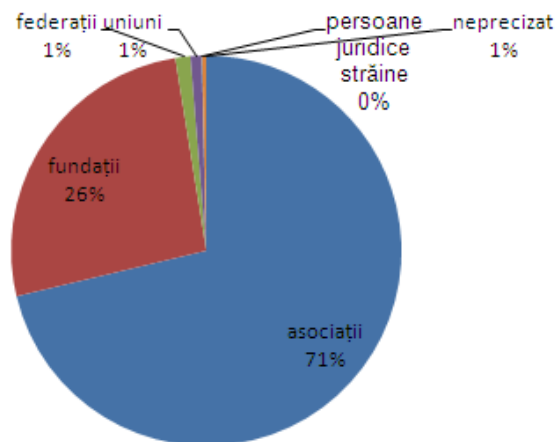

Fig. 1 – Tipuri de organizații conform registrului Național ONG (2008)

Din multe cercetări internaționale reiese opinia că societatea civilă din România a atins un nivel vizibil de maturitate. Acesta este diversă și în multe domenii există un nivel bun de specializare și profesionalism în rândul organizațiilor.

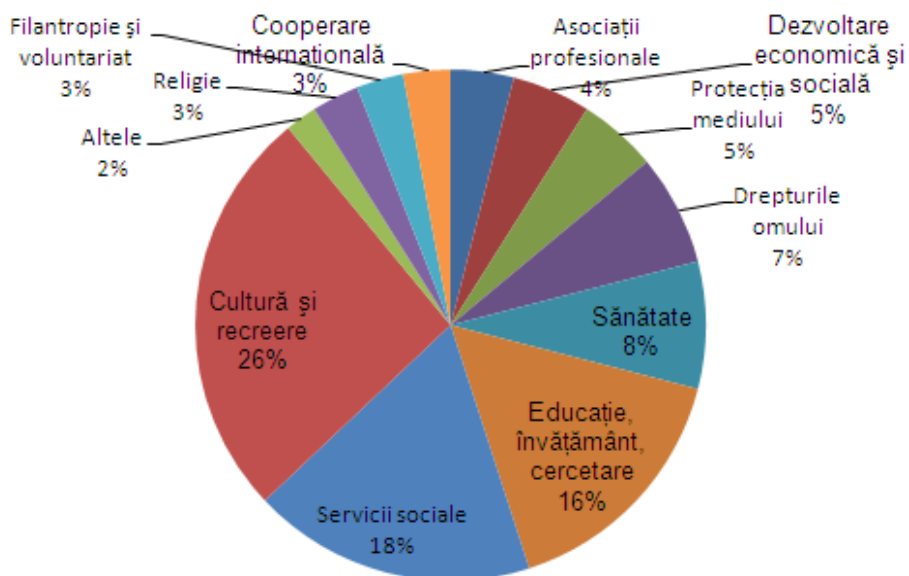

Fig. 2 - Distribuția pe domenii de activitate a ONG-urilor din România² (1999)

² Grafic făcut de noi pe baza datelor din Todor Arpad, Europa civică – România civică, p. 18.

Printre reprezentanții societății civile, există un nivel ridicat de conștientizare în ceea ce privește existența de nevoi specifice ale comunităților locale și a anumitor grupuri sociale. Societatea civilă este considerată a fi într-o poziție mai bună de a înțelege și a răspunde nevoilor sociale a țării, decât alți actori, cum ar fi statul, companiile private sau instituțiile străine. În cazul în care s-au realizat parteneriate reale și o cooperare intensă între organizații ele s-au dovedit a fi eficiente și de succes. Societatea civilă românească a reușit să devină un partener credibil pentru donatorii străini și, prin urmare, a beneficiat de sprijinul lor, vital pentru existența și dezvoltarea societății civile din România.

În cazul legislației în vigoare pentru organizațiile neguvernamentale legislația fiscală cu privire la sponsorizări și legea referitoare la posibilitatea acordării 2% din impozitul anual poate fi considerată unul dintre punctele care avantajează dezvoltarea organizațiilor societății civile din România. Aceste reglementări pot crea bazele unei finanțări sustenabile pentru un număr important de organizații. Capacitatea de influențare a procesului legislativ, chiar dacă mai limitată decât în alte țări, poate fi considerată un punct forte al ONG-urilor din România.

În același timp, multe deficiențe se observă, în continuare în acest domeniu, îndeosebi se constată nivelul scăzut al participării civice și al vieții asociative din România în general, subliniat și de rapoartele pe țară internaționale. ONG-urile, după cum arată și statisticile, sunt concentrate în București și Transilvania, zone care în mod tradițional au beneficiat de o participare civică mai ridicată. În general societatea civilă din România încă suferă de o lipsă de resurse financiare, insuficiențe datorate și relațiilor slabe dintre societatea civilă și sectorul de afaceri, suportul limitat al statului și dependența de donatorii străini, care treptat se retrag din regiune. Competiția pentru resursele limitate precum și neîncrederea reciprocă, are drept rezultat că între organizații cooperarea rămâne slabă, iar rolul organizațiilor societății civile în societate este, în cea mai mare parte, ignorat de public.

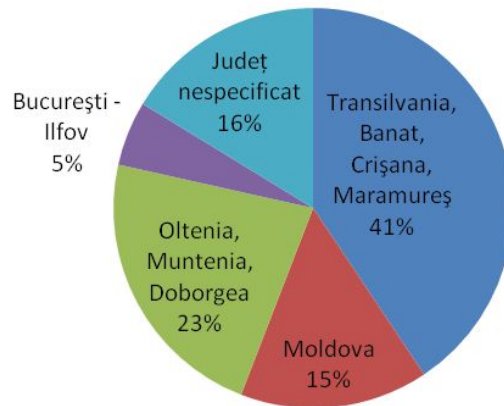

Fig. 3 – Procentul asociațiilor pe regiuni pe baza Registrului Național O.N.G. (2008)

În ceea ce privește sfera organizațiilor civile maghiare din Transilvania, și acestea se încadrează în trendul principal de creștere al numărului înregistrărilor și fondărilor, confruntându-se la fel cu problemele sus menționate (cu mențiunea că participarea civică în rândul minorității maghiare este mai ridicată, pe când 7,7% din etnicii români din Transilvania sunt membrii într-o organizație, pentru etnicii maghiari din Transilvania procentul este de 26%).

Prin analiza Registrului Național ONG al Ministerului Justiției am identificat 670 de asociații culturale maghiare din Transilvania care au fost înregistrate între anii 1990-2008. În teză am întrunit catalogul acestor asociații completând informațiile date de registru (denumire, număr de înregistrare, județ), cu datele referitoare la localitatea unde funcționează și pagina web a asociației.

Din analiza informațiilor furnizate se poate constata că s-au format asociații culturale complexe, cu o arie de activități largi, ele ocupându-se de domenii ca, educația copiilor și tinerilor, turism, dezvoltarea comunității, deci nu numai de activități culturale propriu-zise. Apare și tendința de profesionalizare și specializare a acțiunilor desfășurate în cadrul comunităților maghiare, prin asociații care se dedică unui segment specific a culturii, ca de exemplu dansul popular, diferite meșteșuguri tradiționale, muzică corală etc. Ele organizează numeroase evenimente culturale, și deseori mai multe asociații se grupează pentru organizarea zilelor satului, zilelor orașului, unor festivaluri, târguri ONG sau așa numite zile culturale prin care crește vizibilitatea asociațiilor, se fac cunoscute publicului larg. Creșterea vizibilității, și o dovadă a activității asociațiilor, este prezența acestora în bazele de date și

cataloagele online (internaționale, naționale sau dedicate cu precădere organizațiilor maghiare), precum și paginile web ale acestora, o adevărat „arhivă” a societății civile. Dintre cele 670 de asociații cercetate în cazul a 109 de asociații au fost găsite pagini web, ceea ce reprezintă 16,2%.

Din punct de vedere numeric județul cu cel mai mare număr de asociații culturale maghiare este Harghita, și datorită procentului mare de populație maghiară, dar și a implicării populației în munca civică. Acesta este urmat de județul Cluj, în cazul căruia procentul mare de organizații prezente este datorat în primul rând atracției orașului Cluj-Napoca, centru cultural tradițional pentru comunitatea maghiară, multe asociații cu arie de răspândire națională aici își au sediul central, la care se adaugă statutul de centru universitar, cu o mare ofertă de specializări și secții cu predare în limba maghiară, ce atrage un număr mare de studenți maghiari din întreaga țară, grup de vârstă și social deschis spre a desfășura activități în organizațiile neguvernamentale.

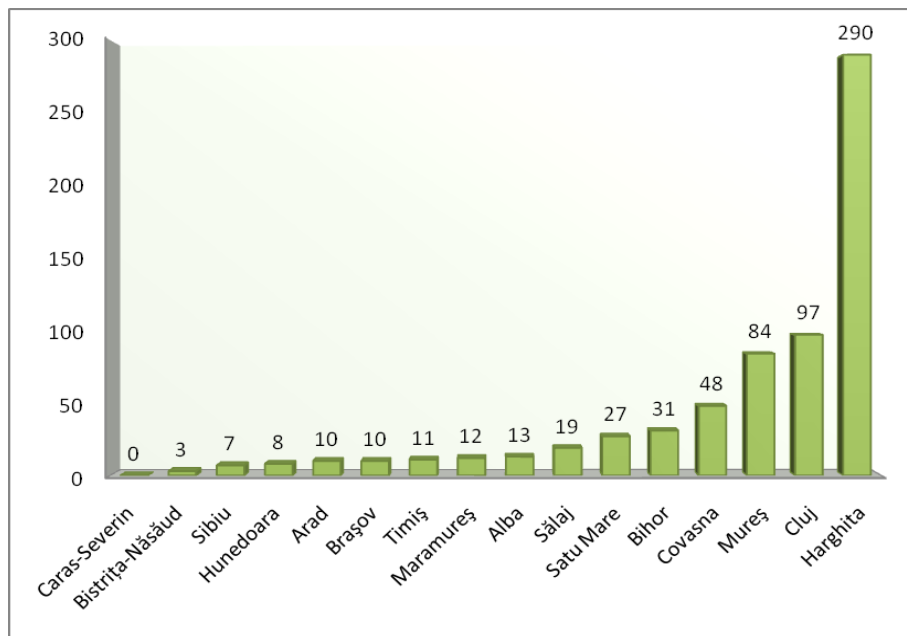

Fig. 4 – Numărul asociațiilor culturale maghiare din Transilvania înregistrate între 1990-2008

Asociațiile sunt prezente îndeosebi în orașele mai mari, dar și multe sate și-au fondat asociații de susținere culturală a comunității, de promovare a meșteșugurilor populare și de reprezentare a intereselor meșteșugarilor, oferind activități pentru tineri și copii. Un aspect interesant este analiza raporturilor între asociațiile culturale din mediul urban și mediul rural.

După cum reiese din statisticile generale pentru întreaga societate civilă din România ONG-urile sunt forme de organizare predominant urbane, 87% dintre organizații fiind înregistrate și funcționând în mediul urban. În cazul asociațiilor culturale maghiare, 58% dintre asociații funcționează în mediul urban, iar 35% în mediul rural, ceea ce înseamnă că sunt mai multe organizații de acest tip în mediul rural, decât media pe țară.

După numărul asociațiilor, orașul având cel mai mare număr de asociații culturale maghiare este Cluj-Napoca – 80 de asociații – urmat de Miercurea Ciuc (54 de asociații) și Odorheiul Secuiesc (46 de asociații). În mediul rural, pe baza statisticilor, primul loc, cu cel mai mare număr de asociații, se situează Sândominic (Csíkszentdomokos), comună situată în partea nordică a județului Harghita, locul natal al episcopului Márton Áron

În afară de aceste categorii, în cazul asociațiilor maghiare din Transilvania putem identifica încă două tipuri. Se pot diferenția asociațiile care funcționează în diasporă (comunități maghiare mici, ca de exemplu cea din Deva) și cele care funcționează în zone cu o populație cu majoritate maghiară (comunități maghiare compacte, cum este de exemplu Odorheiul Secuiesc, orașul cu cel mai mare procent de populație maghiară, peste 95%). În comunitățile mici atenția asociațiilor civile se axează mai mult pe păstrarea identității maghiare, pe folosirea limbii materne, după cum reiese și din studiul de caz dedicat Asociației „Szülőföldünkért”.

Analizând scopurile asociațiilor culturale maghiare din datele furnizate de Registrul Național ONG al Ministerului de Justiție se conturează o imagine relativ clară a acestui segment al sferei civile, rolul asumat de organizații, ce este important pentru ele și ce activități duc în folosul comunității.

Printre scopurile general definite, în repetate rânduri figurează: promovarea valorilor autentice, îngrijirea moștenirii culturale, sprijinirea păstrării, cultivării și dezvoltării tradițiilor istorice, religioase, culturale, sociale, etc. Totodată se poate observa că între asociațiile culturale maghiare sunt organizații culturale complexe, iar altele s-au specializat pe un anumit segment. Clasificându-le după activitățile și scopul formulat al asociației în statut sunt:

- *asociații pentru păstrarea tradițiilor și a culturii în general: Ösi Értékek Egyesülete (Asociația Valori Tradiționale) – Harghita, Dévai Petőfi Sándor Magyar Művelődési Egylet (Asociația Pentru Păstrarea Tradițiilor Culturale Maghiare din Deva - Petőfi*

- Sándor) – Hunedoara, Földváry Károly Hagyományőrző Egyesület (Asociația Pentru Păstrarea Tradițiilor Földváry Károly) – Harghita,
- *asociații pentru prezentarea și învățarea dansurilor, muzicii și a obiceiurilor populare*: Perkő Néptánc Egyesület (Ansamblul de Dans Popular Perkő) – Covasna, Pipacsok Néptáncegyüttes Művelődési Egyesület (Formația de Dansuri Pipacsok) – Harghita, Bogács-Zurboló Egyesület (Asociația Bogács-Zurboló) – Cluj,
 - *asociații pentru prezentarea și învățarea meșteșugurilor tradiționale*: Udvarhelyszéki Fafaragók Szövetsége (Asociația Cioplitorilor în Lemn din Odorheiul Secuiesc), Artisan Székelyföldi Kézművesek Egyesület (Asociației Artisan Székelyföldi Kézművesek Egyesület) – Harghita,
 - *asociații pentru păstrarea culturii secuiești*: Uniunea Secuilor din România (Mureș), Székely Szellemi Egyesület (Asociația Spirituală Secuiască) – Harghita, Székelyudvar Egyesület (Asociația Székelyudvar) – Harghita, Hagyományőrző Székely Huszárezred (Regimentul de Husari Secui³) – Harghita,
 - *asociații culturale organizate în jurul unei instituții*: Apáczai Csere János Kollegiális Egyesület (Asociația Colegială "Apáczai Csere János") – Cluj, Bethlen Gábor Kollégium Baráti Társasága (Asociația de Prietenie a Colegiului Bethlen Gábor) – Alba, Haáz Rezső Múzeum Egyesülete (Asociația Muzeul Haáz Rezső) – Harghita,
 - *asociații culturale organizate pentru promovarea culturii unui oraș*: Udvarhely Kulturájáért Egyesület (Pro Culturae Odorhei) – Harghita, Csíkszeredáért Egyesület (Asociația Culturală Pro Miercurea Ciuc) – Harghita,
 - *asociații culturale organizate în sate*: Magyarlona Kulturális Egyesület (Asociația culturală Luna de Sus), Pro Kalotaszeg Egyesület (Asociația Călata) – Cluj, Pro Torockó Egyesület (Asociația Rimetea) – Alba, Pro Lövete Egyesület (Asociația Pro Lueta) – Harghita, Pro Doba Egyesület (Asociația Pro Doba) – Sălaj, Backamadarasért Egyesület (Asociația Pro Pășăreni) – Mureș, Pro Majlath Egyesület (Asociația Pro Majlath) – Arad,
 - *asociații pentru tineret*: Csíkszentmihályi Ifjusági Szervezet (Asociația de Tineret din Nicolesti) – Harghita, Zsogisz Ifjusági és Kulturális Egyesület (Asociația Social

³ Traducerea autorului.

- Culturală a Tineretului din Jigodin) – Harghita, Nagykárolyi Magyar Ifjúsági Kezdeményezés (Asociația inițiativa tineretului maghiar din Carei) - Satu Mare,
- *asociații teatrale:* Csiki Színpad Egylet (Harghita), Grund Színházi Egyesület (Asociația teatrală Grund) – Mureș, Don Quijote Színházi Egyesület (Asociația Teatrala Don Quijote) – Covasna, Kenderkoc Gyermekszínház Egyesület (Asociația Teatrul de Copii Kenderkoc) – Harghita,
 - *asociații turistice cu caracter cultural:* Erdélyi Kárpát Egyesület Brassó (Societatea Carpatină Ardeleană Brașov), Erdélyi Kárpát Egyesület Szatmár (Societatea Carpatină Ardeleană Satu Mare),
 - *asociații organizate pentru promovarea moștenirii culturale a unor personalități istorice, literare etc.:* Asociația Pro Bartók, Societatea Culturală Kaffka Margit – Satu Mare, Asociația Culturală Petőfi Sándor – Mureș, Asociația Prietenii Lui Sütő András - Mureș.
 - *asociații religioase în activitatea cărora cultura joacă un rol important:* Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület (Asociația Națională de Tineret Dávid Ferenc) – Cluj, Erdélyi Ifjúsági Keresztyén Egyesület (Asociația Tinerilor Creștini din Transilvania) – Cluj.
 - *asociații cultural-științifice:* Erdélyi Múzeum Egyesület (Asociația Muzeului Transilvan) – Cluj, Asociația Sociologilor Maghiari din Romania – Harghita
 - *asociații corale și din domeniul culturii muzicale:* Bocskai István Dalkör (Asociația Corală Bocskai István) – Mureș, Asociația Culturală Corală Mikes Kelemen Zagon – Covasna, Bitykó Zenei Egyesület (Asociația Muzicală Bitykó) - Harghita

Pe plan social asociațiile (la fel ca și celelalte organizații ale societății civile) contribuie și la crearea de locuri de muncă, la întărirea comunităților sătești sau orășenești prin atragerea de investiții (aspecte care chiar dacă la o scară mică, contribuie la încetinirea ritmului de migrațiune la nivelul localității, fie aceasta îndreptată spre alte localități sau în afara țării), relansarea vieții culturale prin organizarea de evenimente pentru publicul larg.

Pe plan cultural asociațiile promovează profesionalismul, ridicarea calității, implementarea strategiilor de întărire a comunității maghiare. Contribuie la s-a așa numita autoorganizare pe plan vertical a diferitelor organizații prin formarea unor fundații și uniuni

naționale, care pot deveni coordonatorii vieții culturale și științifice. Astfel ele îndeplinesc funcții complementare pe lângă instituțiile de stat. O altă modalitate de autoorganizare este gruparea asociațiilor sub organizații umbrelă. La nivel de țară există doar puține organizații umbrelă care reprezintă interesele unor asociații, mai ales din cauza resurselor financiare precare. În cadrul organizațiilor maghiare s-au format totuși pe parcursul anilor astfel de organizații. În cazul organizațiilor de tineret – printre care se numără și organizații de tineret cu activitate culturală – găsim două astfel de organizații umbrelă active în ultimii ani și în momentul de față: Conferința Tineretului Maghiar din România (Magyar Ifjúsági Értekezlet – MIÉRT), Consiliul Tineretului Maghiar din România (Magyar Ifjúsági Tanács – MIT). Autoorganizarea societății civile în zilele noastre depășește granițele țării, iar în cazul minorității maghiare colaborarea este mai strânsă în cadrul națiunii maghiare. Unul dintre forurile în care se manifestă legăturile de colaborare este așa numita „Magyar Ifjúsági Konferencia” – MIK – (Conferința Maghiară de Tineret).

Studiile de caz au scos în evidență importanța asociațiilor în comunitățile locale. Teza prezintă pe de o parte asociațiile tradiționale, cu un trecut istoric impresionant, ca Societatea Muzeului Ardelean (Erdélyi Múzeum - Egyesület, EME) sau Societatea Maghiară de Cultură din Transilvania (Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület – EMKE), urmat de prezentarea a celei mai mari organizații de tineret maghiare din România, Uniunea Cercetașilor Maghiari din România și a două asociații cu o activitate culturală complexă în rândul micilor comunități maghiare din Baia Mare și Blaj, Centrul Cultural Teleki (Teleki Magyar Ház) și Asociația „Szülőföldünkért”.

„Care credeți că este rolul asociațiilor culturale maghiare din Transilvania?„ a fost întrebarea finală în cazul fiecărui interviu cu liderii organizațiilor. Din răspunsurile date de cei intervievați putem concluda că rolul asociațiilor culturale maghiare este de a aduce mai aproape cultura de acele straturi ale comunității, care solicită mai puțin acest lucru; prin diferitele programe, prin răspândirea și promovarea culturii maghiare în rândul membrilor fiecărei categorii de vârstă și grup social. Totodată, ele au rolul de a accentua importanța învățării în limba maternă la fiecare nivel, pentru că numai în acest mod poate cineva să-și cunoască literatura, istoria și cultura națională. Asociațiile culturale maghiare sunt esențiale din punctul de vedere al păstrării și întăririi identității comunității maghiare, în comunități mici jucând rolul instituțiilor culturale. Organizațiile prezentate în studiile de caz îndeplinesc

acest rol în comunitatea maghiară locală, nu numai în folosul comunității, ci și al întregii societăți.

Analiza scoate în evidență importanța societății civile, arată nivelul de dezvoltare a comunității fondatoare, strategiile de viață formulate de aceasta și potențialul de dezvoltare a minorității maghiare din Transilvania.

Bibliografie selectivă

I. Izvoare primare:

Acte legislative:

1. Commission discussion paper: *The Commission and non-governmental organisations: building a stronger partnership* - COM/2000/0011 final.
2. Legea nr. 21 din 6 februarie 1924 pentru persoanele juridice (Asociații și Fundații), publicată în Monitorul Oficial nr.27/6 feb. 1924, emisă de Parlamentul României.
3. Legea nr. 246 din 18 iulie 2005 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații, publicată în Monitorul Oficial nr. 656/25 iul.2005, emisă de Parlamentul României.
4. Legea nr. 32 din 19 mai 1994 privind sponsorizarea, publicată în Monitorul Oficial nr.129/25 mai. 1994, emisă de Parlamentul României.
5. Legea nr. 571 din 22 decembrie 2003 privind Codul Fiscal, publicată în Monitorul Oficial nr. 927/23 dec. 2003, emisă de Parlamentul României.
6. Ordonanța nr. 26 din 30 ianuarie 2000 cu privire la asociații și fundații, publicată în Monitorul Oficial nr. 39/31 ian.2000, emisă de Guvernul României.
7. Ordonanța nr. 37 din 30 ianuarie 2003 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 26/2000, cu privire la asociații și fundații, publicată în Monitorul Oficial nr. 62/1 feb. 2003, emisă de Guvernul României.

Statistici, rapoarte și baze de date:

1. Barometrul Liderilor ONG, sondaj național online în rândul reprezentanților ONG din România, martie 2010, material realizat în cadrul proiectului „Catalogul Societății Civile”, implementat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile și finanțat de Trust for Civil Society in Central & Eastern Europe.
2. *Barometrul Relațiilor Etnice*, 2002, http://www.edrc.ro/projects.jsp?project_id=19
3. *Barometrul Relațiilor Etnice*, produse de Metro Media Transilvania pentru Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, noiembrie 2001, <http://www.edrc.ro/programe/Prezentare-BARE-2001.pdf>
4. Cadastrul instituțiilor culturale maghiare de peste hotare, editat de Institutul de Cercetare a Minorităților Etnice și Naționale a Academiei Maghiare (MTA Nemzeti és Etnikai Kisebbségkutató Intézetek által 2003-ban összeállított határon túli magyar kulturális intézmények katasztere) <http://www.htmkultura.mtaki.hu/oka/>
<http://www.kultkataszter.mtaki.hu/>
5. *Cercetare omnibus*, sondaj efectuat de Mercury Research, prin metode omnibus, la comanda FDSC, februarie 2010, material realizat în cadrul proiectului „Catalogul Societății Civile”, implementat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile și finanțat de Trust for Civil Society in Central & Eastern Europe.
6. CIVICUS Civil Society Index, Country: Romania, http://www.civicus.org/csiphase1/index.php?option=com_csidata&Itemid=27&task=search&country=48&dimension=&subdimension=&indicator
7. *Civil Society Rating 2007*, Freedom House, <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=420&year=2007>
8. *Dialogue for Civil Society. Report on the State of Civil Society in Romania 2005*, Civil Society Development Foundation, <http://www.fdsc.ro/documente/16.pdf>
9. Gabriela Bădescu, Mircea Comșa, Dumitru Sandu, Manuela Stănculescu, *Barometrul de Opinie Publică Octombrie 2007. BOP 1998-2007*, Fundația Soros România, București, 2007
10. Kiss Dénes, *Romániai magyar kulturális intézmények adatbázisa* (Baza de date a instituțiilor culturale maghiare din România), <http://kulturalis.adatbank.transindex.ro/>
11. Registrul Național ONG a Ministerului Justiției <http://www.just.ro/>

12. *Report of the consultation process in Romania*, Trust for Civil Society, consultation process facilitated by Association for Community Relations, May-August 2004, http://www.ceetrust.org/media/upload/Report_romania.pdf
13. *Romania 2010. Sectorul neguvernamental - profil, tendințe, provocări*, coord. Mihaela Lambriu, Ancuța Vameșu, realizat în perioada octombrie 2008 – septembrie 2010, în cadrul proiectului „Catalogul Societății Civile”, implementat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, București, 2010.

II. Lucrări generale:

1. *A Concise Bibliography of Civil Society*, coord. **Miszlivetz Ferenc**, Institutul Társadalomtudományok és Európai-tanulmányok, Szombathely – Kőszeg, 2008.
2. **Alexis de Tocqueville**, *Despre democrația în America*, trad. de Magdalena Boianțiu și Beatrice Staicu, Editura Humanitas, București, 1992.
3. **Badrus Nadia**, *Societatea civilă în România după 1989. Geneză, Moduri de acțiune*, Editura Universității Lucian Blaga din Sibiu, Sibiu, 2001.
4. **Bárdi Nándor, Fedinec Csilla, Szarka László**, *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században* (Comunități minoritare maghiare în secolul 20.), Editura Gondolat, Budapesta, 2008.
5. **Bardócz Csaba**, *Az erdélyi magyar cserkészlet története (1911-1944)* (Istoria cercetășiei maghiare din Transilvania 1911-1944), vol. I., Uniunea Cercetașilor Maghiari din România, Miercurea Ciuc, 2010.
6. **Blénesi Éva, Mandel Kinga, Szarka László**, *A kultúra világa. A határon túli magyar kulturális intézményrendszer* (Lumea culturii. Sistemul instituțional cultural maghiar de peste hotare), MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézete, Budapest, 2005.
7. **Daniel Siegel, Jenny Yancey**, *A civil társadalom újjászületése. A nonprofit szektor fejlődése Kelet-Közép-Európában és a nyugati segítségnyújtás szerepe* (The Rebirth of Civil Society. The Development of the Nonprofit Sector in East Central Europe and the Role of Western Assistance.), The Rockefeller Brother Fund, New York, 1992, Editura Múzsák Közművelődési, Budapesta.

8. **Diószegi László, Barabás Béla, Enyedi Sándor, Sebők László, R. Süle Andrea,** *Hetven év. A romániai magyarság története 1919-1989* (Şaptezeci de ani. Istoria maghiarimii din România 1919-1989), Magyarságkutató Intézet, Budapest, 1990
9. **Helmut K. Anheier, Regina A. List,** *A Dictionary of Civil Society, Philanthropy and the Non-profit Sector*, published by Taylor & Francis e-Library, 2006.
10. **Kuti Éva,** *Civil Európa – Civil Magyarország* (Civil Europe – Civil Hungary), ediție bilingvă maghiar-englez, European House, Budapest, 2008.
11. **Lester M. Salamon, Helmut K. Anheier, Regina List, Stefan Toepler S. Wojciech Sokolowski și asociații,** *Global Civil Society. Dimensions of the Nonprofit Sector*, The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, Baltimore, 1999.
12. **Meister Róbert,** *A romániai magyar társadalomtudományi irodalom bibliográfiája 2000-2004* (Bibliografia volumelor de știință socială a maghiarilor din România 2000-2004) <http://meister3.adatbank.transindex.ro/>
13. **Miszlivetz Ferenc,** *Az európai konstrukció. Egy új szuverén születése?* (Construcția europeană. Nașterea unui nou severan?), Savaria University Press, Szombathely, 2005.
14. **Sergiu Tămaș,** *Dicționar politic. Instituțiile democratice și cultura civică*, Editura Academiei Române, București, 1993.
15. **Stănescu Vasile,** *Societatea civilă*, Editura Expert, București, 2001.
16. **Szabó Máté** (coord.), *Civil társadalom: elmélet és gyakorlat* (Societatea civilă: teorie și practică), Editura Rejtjel, Budapest, 2005.
17. **Todor Arpar,** *Europa civică – România civică*, Editura European House, Budapest, 2008.
18. *Vocabularul pentru societăți plurale (A plurális társadalmak szótára)*, coordonator **Gabriel Colțescu**, ediție bilingvă, Editura Polirom, Iași, 2005.

III. Lucrări speciale:

1. **Csata Zsombor, Kiss Dénes, Kiss Tamás,** „Az erdélyi magyar kulturális intézményrendszeréről” (Despre sistemul de instituții culturale maghiare din

- Transilvania), in *A kultúra világa: a határon túli magyar kulturális intézményrendszer* (Lumea culturii: sistemul de instituții culturale maghiare de peste hotar) coord. Blénesi Éva, Mandel Kinga, Szarka László, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2005.
2. **Fleisz János**, „A civil társadalom újjászerveződésének tapasztalatai” (Experiențele reorganizării societății civile) in *IV. Civil Fórum 2002*, Erdélyi Magyar Civil Szervezetekért Alapítvány - Fundația pentru Organizațiile Civile din Transilvania, Cluj-Napoca, 2004.
 3. **Geszti Judit**, *Civil társadalom, civil szervezetek és az Európai Unió* (Societate civilă, organizații civile și Uniunea Europeană), EU Working Papers 3/2003
 4. **Hegedűs Dániel**, „Egy rendszertelen viszony fogalmi dichotómiái. Civilek a kisebbségi vagy kisebbségek a civil társadalomban?” (Dichotomiile conceptuale a unei relații nesistematice. Civili în societatea minoritară sau minoritate în societatea civilă?) in *Civil társadalom: elmélet és gyakorlat*, coord. Szabó Máté, Editura Rejtjel, Budapest, 2005
 5. **Horváth István, Deák-Sala Zsolt**, „A romániai magyar egyesületek és alapítványok szociológiai leírása” (Descrierea sociologică a asociațiilor și fundațiilor maghiare din România) in *Korunk*, 1995/11.
 6. <http://telekihaz.erdely.org>
 7. http://www.insse.ro/cms/files/RPL2002INS/index_rpl2002.htm
 8. **Ilyés Zoltán**, „Szórványhelyzetben a Kárpát-medencében” (În diasporă în Bazinul Carpatic), articol scris pentru „Határon Túli Magyar Oktatásért Apáczai Közalapítvány”, http://www.szorvany.hu/_userfiles/olvasnivalok/ilyes_zoltan_szorvanyhelyzetben_a_karpatmedenceben.pdf
 9. **Kiss Dénes István**, „Az erdélyi magyar civil szféráról” (Despre sfera civilă maghiară din Transilvania) in *Civil Szemle*, 2006/2.
 10. **Kiss Dénes István**, „Romániai magyar nonprofit szervezetek – 2009 - 2010. A szervezetek adatbázisának bemutatása és a nonprofit szektor szociológiai elemzése” (Organizațiile maghiare nonprofit din România – 2009 -2010. Prezentarea bazei de date a organizațiilor și analiza sociologică a sectorului nonprofit), Studii de atelier Cercetarea minorităților naționale din România, nr. 37, Institutul pentru Studierea

Problemele Minorității Naționale, Cluj-Napoca, 2010,
http://ispmn.gov.ro/uploads/ISPMN_37_x_to%20web.pdf.

11. **Kötő József**, „Önszerveződő művelődési intézményrendszerünk” (Sistemul cultural instituțional cu caracter de autoorganizare) in *IV. Civil Fórum 2002*, Erdélyi Magyar Civil Szervezetekért Alapítvány - Fundația pentru Organizațiile Civile din Transilvania, Cluj-Napoca, 2004.
12. **Lester M. Salamon, S. Wojciech Sokolowski, Helmut K. Anheier**, *Social Origins of Civil Society: An Overview*, Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, nr. 38, The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, Baltimore, 2000.
13. Pagina oficială a Conferinței Tineretului Maghiar din România <http://miert.ro>
14. Pagina oficială a Consiliului Tineretului Maghiar <http://www.mitesek.net>
15. Pagina oficială a Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile: www.fdsc.ro
16. **Raluca Negulescu**, „Shoes for Shoemakers: NGO Resource Centers in Romania” in *NGO Sustainability in Central Europe. Helping Civil Society Survive*, ed. Katalin E. Koncz, Open Society Institute, Budapest, 2005.
17. **Salat Levente**, „A romániai magyar civil társadalom az ezredfordulón” (Societatea civilă maghiară din România la cumpăna dintre milenii) in *IV. Civil Fórum 2002*, Erdélyi Magyar Civil Szervezetekért Alapítvány - Fundația pentru Organizațiile Civile din Transilvania, Cluj-Napoca, 2004
18. **Somai József**, „Rendszert teremteni a civil szférában” (Crearea de sistem în sectorul civil) in *Magyar Kisebbség*, 2002/3.
19. **Szabó Máté**, „Civic Engagement in East-Central Europe” in *Future of Civil Society. Making Central European Nonprofit-Organizations Work*, ed. de Annette Zimmer și Eckhard Priller, VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden, 2004
20. The International Classification of Nonprofit Organizations (ICNPO) <http://www.statcan.gc.ca/pub/13-015-x/2005000/4153701-eng.htm>
21. World Organization of Scout Movement http://scout.org/en/about_scouting/facts_figures/census